

**Порівняння результатів дослідження за "Діагностичною картою
визначення рівня підготовленості вчителя до формування
самоосвітньої компетентності учнів", проведеного на курсах учителів
російської мови (вихідний контроль, 15.06.07)**

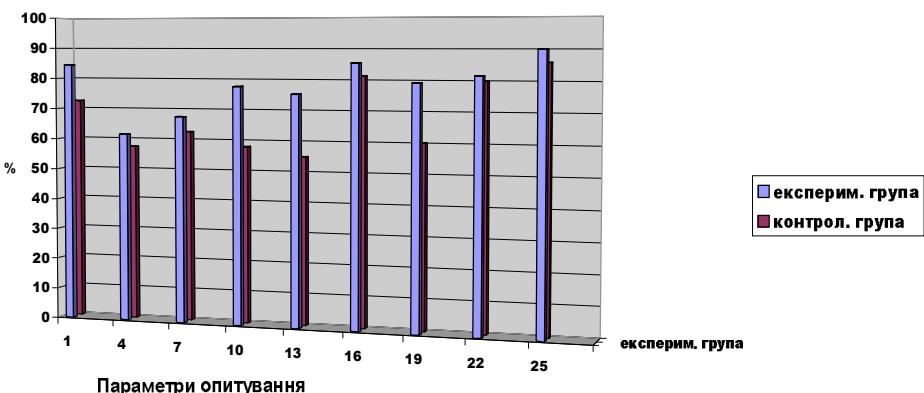

Рис. 3. Результати дослідження рівня готовності вчителів гуманітарного циклу
до формування самоосвітньої компетентності

Використання модульно-компетентного підходу активізує творчі можливості педагогів у пошуку ефективних форм і засобів стимулювання самоосвітнього процесу, формування самоосвітньої компетентності, про що свідчить анкетування вчителів гуманітарного циклу.

Література

1. Аналітико-прогностичний супровід формування самоосвітньої компетенції школярів: Практико зорієнтований посібник. / За науковою ред. І.Г.Єрмакова. – Запоріжжя: Хортицький навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, 2007. – 208 с.
2. Бухлова Н.В. Інтерактивні тренінги щодо формування самоосвітньої компетентності учнів: Методичний посібник. – Донецьк: Витоки, 2007. – 156с.
3. Давыдов Л.Д. Разработка технологии моделирования содержания среднего профессионального образования на основе модульно-компетентностного подхода. Учебно-методическое пособие. – М.: Издательский отдел ИПР СПО, 2005. – 63 с.

Анотація

У статті розглядається проблема підготовки вчителів до формування самоосвітньої компетентності в процесі післядипломної педагогічної освіти. Розкривається сутність, структурно-функціональний склад готовності до цієї діяльності та шляхи розв'язання означененої проблеми.

Аннотация

В статье рассматривается проблема подготовки учителей к формированию самообразовательной компетентности в процессе последипломного педагогического образования. Раскрывается сущность, структурно-функциональный состав готовности к этой деятельности и пути решения названной проблемы.

Подано до редакції 6.11.2007.

©2007

**Добридень А.В.
МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ НАВІЧОК САМООСВІТИ В УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Постановка проблеми у загальному вигляді... Кожна людина прагне знайти своє місце у житті, вибрати гарну спеціальність, забезпечити пристойне існування собі і своїм близьким.

Більшість старшокласників до закінчення школи самовизначаються у майбутній професії, у них складаються професійні переваги. У результаті вчаться вже не заради самого навчання, а для свого майбутнього. Вищі духовні потреби людини у пізнанні, самоствердженні, самовираженні, самовизначені, самоактуалізації – це прагнення до розвитку і вдосконалення себе, тобто до саморозвитку.

Таким чином, пізнавальні та навчальні інтереси виходять за межі шкільної програми та набувають форми пізнавальної самостійності. Учні прагнуть здобути нові знання, формують корисні уміння та навички.

У складному і динамічному освітньому процесі педагогу доводиться вирішувати велику кількість типових та оригінальних педагогічних завдань, які є важливими для соціального управління, тому що звернені до всебічного

розвитку особистості. Щоб упевнено прогнозувати досліджуваний результат, приймати безпомилкові науково обґрунтовані рішення, педагог повинен професійно володіти методами педагогічної діяльності

В історії дидактики проблема методів навчання не виділялася в особливу, оригінальну проблематику – вона розглядалась у контексті усіх елементів процесу навчальної діяльності. Власне кажучи, кожен учитель гімназії чи училища XIX – початку ХХ століття створював свою методику, що складалася з його індивідуальних знахідок, підказаних власним досвідом, запозичених у більш досвідчених колег, зі статей у педагогічних журналах, які тоді вже охоче друкували дописи педагогів.

М.Пістрак так характеризує методи: “Методом навчання у найбільш загальному розумінні називають спосіб передачі знань і розвитку в учнів умінь і навичок. Методи навчання – це знаряддя в руках учителя, це спосіб його дій стосовно учня і способи роботи учня під керівництвом учителя” [6, с.76].

П.Шимбар'єв розглядав метод навчання “як шлях, за допомогою якого вчитель організовує, спрямовує і керує роботою учнів щодо оволодіння ними основами наук” [6, с.68]. У цих визначеннях підкреслювалася провідна роль учителя у навчальному процесі.

У педагогічній літературі 40-50 років минулого століття поняття “метод навчання” визначалось як “той засіб або той шлях, за допомогою якого вчитель, спираючись на свідомість і активність учнів, озброює їх знаннями, уміннями і навичками” [3, с.191].

У ряді робот при визначенні поняття “методи навчання” враховувалася не лише діяльність учителя, але й діяльність учнів. З цих посилань виходили М.Верзілін, Б.Райков, М.Данилов, П.Гальперін.

Така точка зору отримала подальший розвиток і стала провідною у середині 60-х років. Було поставлене питання про множинність методів та недопущення універсалізації того чи іншого з них. Значна увага приділялася вербальним методам.

У 60-80-ті роки розробка теорії методів навчання зумовлювала дослідження навчання як цілісного процесу як взаємодію тих, хто навчається. Такий підхід знайшов своє відображення у визначенні методів навчання як способів організації пізнавальної діяльності учнів, яка забезпечує оволодіння знаннями, методами пізнання і практичної діяльності. “Методи навчання – упорядкована за певним принципом спільна цілеспрямована діяльність учителя та учнів, що являє собою систему прийомів або способів і спрямована на розв’язання навчально-виховних завдань” [3, с.193].

Аналіз публікацій і досліджень, в яких започатковано розв’язання даної проблеми... Дидакти, серед яких С.Перовський, Є.Голонт, Д.Лордкіпанідзе, українські вчені А.Алексюк, В.Бондар, О.Мороз, М.Ярмаченко, вважають і обґрунтують, що на методи навчання впливають джерела інформації, за допомогою яких учні засвоюють знання. Тому виникає потреба виділити до окремого розряду методи формування самоосвітньої діяльності.

Формулювання цілей статті... Мета статті – розглянути проблему правильного вибору методів навчання та використання їх учнями старшого шкільного віку в самоосвітній діяльності. Розкрити класифікацію методів навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження... Завданняожної особистості навчитися правильно добирати методи навчання, а це залежить від:

- провідної парадигми національної системи освіти;
- загальних і професійних цілей освіти, виховання й розвитку підростаючого покоління;
- провідних методологічних положень і установок сучасної загальної дидактики;
- особливостей, змісту, методів і форм роботи конкретних освітньо-виховних систем;
- особливостей змісту професіограми конкретного спеціаліста;
- особливостей змісту і методики викладання конкретної навчальної дисципліни та визначених її специфікою вимог до добору загальнодидактичних методів;
- мети, завдання, змісту матеріалу та дидактичного задуму конкретного заняття;
- наявності часу на вивчення даної теми, розділу;
- рівня розумової та фізичної підготовленості учнів;
- рівня оснащення навчально-матеріальної бази;
- педагогічної майстерності вчителів;
- методичного задуму конкретного заняття тощо.

Які ж методи необхідно використовувати особистості з метою формування навичок самоосвіти?

У сучасній дидактиці методи, що формують навички самоосвіти, можна скомплектувати у три основні групи:

- 1) методи розвитку самоосвітньої навчально-пізнавальної діяльності;
- 2) методи стимулювання та мотивації самоосвітньої навчальної діяльності;
- 3) методи контролю та самоконтролю самоосвітньої навчальної діяльності.

Можна виділити дві підгрупи методів: методи формування інтересу до навчання і методи розвитку обов'язку та відповідальності у навчанні. Розглядаючи перший з методів, бачимо, що інтерес в усіх його видах і на всіх етапах розвитку характеризується трьома моментами: 1) позитивні емоції щодо діяльності; 2) наявність пізнавальної сторони цієї емоції; 3) наявність відповідного мотиву, який випливає із самої діяльності.

Із цієї характеристики основних елементів пізнавального інтересу виходить, що у процесі навчання важливо забезпечити виникнення позитивних емоцій щодо навчальної діяльності, її змісту, форм і методів здійснення.

Методи стимулювання обов'язку та відповідальності: роз'яснення значущості учіння, пред'явлення навчальних вимог, заохочення до навчання. Роз'яснення значущості учіння – це метод стимулювання самостійної, навчально-пізнавальної діяльності учнів з метою роз'яснення цілей, як особистих, так і суспільних. Учнів необхідно переконати, що у демократичній країні культурний кругозір стає важливою умовою фізичного та психічного здоров'я, орієнтації в навчальних та загальнолюдських цінностях, культури спілкування, готовності до праці в умовах ринку. Таким чином, бесіди, лекції, розповіді, пояснення у даному випадку набувають характеру методів стимулювання обов'язків у навчанні.

Одним із найпростіших і водночас найпоширеніших методів є розповідь. Він передбачає усний, живий і образний, емоційний і поспідований виклад переважно фактичного матеріалу в пояснювальній чи оповідній формі. Використовується на всіх етапах навчання. Змінюється лише характер розповіді, її обсяг і час. У навчанні учнів розповідь переважно застосовується під час вивчення історичних подій, явищ суспільного життя тощо.

У навчальній практиці дуже часто разом із розповіддю або окремо використовується пояснення – переважно монологічна форма викладу навчального матеріалу, коли є необхідність доведення або обґрунтування певного положення (закону, принципу), розкриття основи певного явища, сутності різних явищ, аналізу актуальних міжнародних відносин та іншої інформації.

Із практики дидактично-виховної роботи відомо, що надмірне збільшення часу на пояснення викликає стомлюваність і зниження уваги учнів. Цей недолік можна компенсувати епізодичним уведенням до пояснення елементів дискусії, опитування, розповіді та різноманітних прийомів проблемного навчання.

Пояснення як самостійний метод викладу навчального матеріалу може становити суттєвий прийом інших методів навчання, наприклад, лекції, показу, практичного заняття.

Широке застосування в навчально-пізнавальній діяльності має лекція, яка відрізняється від розповіді та пояснення тим, що використовується для розгорнутого теоретичного повідомлення, наукового аналізу та обґрунтування складних і об'ємних наукових проблем, її типові ознаки – системність, логічна послідовність, строга структурність, наукова обґрутованість, які полегшують її сприйняття і розуміння; тривалість (як правило, дві навчальні години); запис плану і рекомендованої літератури; введення і характеристика певних загальних і наукових аспектів; розкриття й деталізація навчальної проблеми; завершальні висновки педагога; відповіді на запитання учнів.

Колективну навчально-пізнавальну роботу й активний взаємозв'язок вчителів і учнів забезпечує бесіда. Цей метод словесного обговорення матеріалу, що вивчається, – найпоширеніший у навчанні, його завдання полягає в тому, щоб, по-перше, за допомогою цілеспрямованих і вміло поставлених питань актуалізувати відомі учням знання, по-друге, досягти засвоєння ними нових знань шляхом самостійних обмірковувань, узагальнень та інших розумових операцій.

Метод бесіди використовується, коли проблеми, які слід обговорити, є надмірно складними й учні не в змозі їх зрозуміти самостійно та під час проведення занять іншими методами. Бесіду можна застосовувати як окремий прийом навчання під час лекції для більш дохідного пояснення або після лекції для поглиблення знань, які вимагають додаткової самостійної роботи, а також з метою обговорення і контролю рівня опанування матеріалу.

До словесних методів організації діяльності також належить робота з книгою. Це один з найважливіших методів самоосвітньої діяльності. Велике значення має спілкування з книгою у дитячому віці. Головна перевага методу в тому, що учень має можливість багаторазово обробити навчальну інформацію в доступному для нього темпі та у зручний час. Учні вчаться вільно читати і розуміти прочитане, уміти виділяти головне у матеріалі, що їм необхідний для вивчення, вести записи, складати структурні і логічні схеми (опорні конспекти), добирати літературу з питань, що вивчаються.

Метою самостійної роботи з книгою може бути ознайомлення з її структурою, швидкий перегляд, читання окремих розділів, пошук відповідей на певні питання, вивчення матеріалу, реферування деяких уривків тексту або всієї книги, виконання контрольних тестів, заучування матеріалу напам'ять.

Робота з книгою – складний і важливий для школярів метод навчання. Значна частина випускників так і не опановує його належним чином: уміючи читати, вони не розуміють змісту прочитаного. Тому вагу даного методу в загальній системі шкільної роботи необхідно значно збільшити. Школа повинна підготувати учня до самостійної роботи з книгою.

Навчання роботі з літературою стимулює формування у школярів навичок самоконтролю. Потрібно домогтися, щоб учень робив власний висновок про знання матеріалу не з того, скільки разів він прочитав текст, а за своїм умінням свідомо і докладно переповісти зміст прочитаного. Для цього варто формувати звичку відвідувати більше часу не на читання, а на його активне відтворення по пам'яті.

Робота з літературою передбачає дослідження таких методів, як складання бібліографії – перелік джерел, відібраних для роботи у зв'язку з досліджуваною проблемою; реферування – стислий опис основного змісту однієї або кількох робіт із загальною тематикою; конспектування – ведення детальних записів, основу яких складає виділення головних ідей і положень роботи; аnotування – короткий запис виразів, фактичних або цифрових даних, які є в літературному джерелі. Спілкування з книгою для школяра має неабияке значення. Аналіз та обговорення прочитаних книжок, матеріалів періодики розширяють кругозір учнів, викликають у них соціально ціннісні відчуття, завдяки яким діти активно відгукуються на явища суспільного життя.

Важливими методами формування навичок самоосвіти старшокласників є практичні методи: вправи, лабораторний метод, навчальна праця.

Вправи. Суть методу полягає в тому, що учні виконують багаторазові дії, тобто тренуються у застосуванні засвоєного матеріалу на практиці. Цим шляхом вони поглинюють свої знання, формують відповідні уміння і навички, розвивають своє мислення і творчі здібності.

Ефективність вправ залежить від свідомої спрямованості учня на підвищення якості діяльності; знання правил виконання дій; свідомого врахування і контролювання умов, у яких вони виконуються; обліку одержаних результатів; розподілу повторень у часі.

Лабораторний метод базується на самостійному проведенні експериментів, дослідженнях учнів і застосовується насамперед при вивчені хімії, біології, фізики. Цей метод спричиняє високу активність і самостійність учнів, уможливлює набуття умінь і навичок користування обладнанням, забезпечує умови для формування важливих практичних умінь: вимірювати і вираховувати, обробляти результати та порівнювати їх з попередніми, перевіряти відомі й обирати нові шляхи самостійних досліджень.

Високою ефективністю вирізняється проблемний (дослідницький) метод, коли висувається гіпотеза дослідження, визначаються його шляхи, добираються необхідні матеріали і прилади самими учнями. Труднощі спонукають учня до самостійної роботи, ставлять його в позицію активного дослідника; він збирає й оцінює основні та допоміжні дані, альтернативні гіпотези, обґруntовує вибір способів накопичення інформації тощо. Вирішення проблеми активізує продуктивне мислення, збільшує кількість пізнаних предметів та явищ і, найголовніше, формує творчий підхід до навчання.

Навчальна праця. Суть методу полягає у застосуванні отриманих знань під час вирішення практичних завдань, в умінні використовувати теорію на практиці. Він сприяє поглибленню знань, умінь, стимулюванню пізнавальної діяльності, дозволяє провести контроль і корекцію. На практичних заняттях пізнавальна діяльність учнів повинна пройти п'ять етапів:

1. Пояснення вчителя; спираючись на засвоєні учнями теоретичні знання, він пояснює їм мету і завдання практичної роботи, яка буде проводитися.
2. Показ; інструктаж учителя щодо виконання певної дії.
3. Проба; виконання роботи окремими учнями, спостереження і допомога іншим під керівництвом учителя.
4. Виконання роботи; самостійне виконання роботи всіма учнями, допомога вчителя тим учням, які погано справляються із завданням.
5. Контроль; оцінка роботи учнів: якості виконання, бережливого ставлення до матеріалів, часу, швидкості й правильного виконання завдань.

Навчальна праця формує в учнів уміння організовувати трудовий процес: осмислювати цілі майбутньої роботи; визначити завдання та умови їх вирішення; складати план, програму, графік виконання роботи; готовувати матеріали й інструменти, здійснювати самоконтроль, самооцінку якості виконання роботи, вносити корекцію. Метод краще за інші допомагає привчити учнів до добросовісного виконання завдань, сприяє формуванню таких якостей, як ощадливість, хазяйновитість тощо.

З метою формування навичок самоосвіти кожен учень має вміти контролювати та об'єктивно оцінювати свої знання. Саме тому існує система методів контролю та самоконтролю в навчанні.

Головною функцією цих методів є контрольно-регулювальна. Це означає, що контроль не повинен відокремлюватися від навчального процесу, а бути компонентом, який виконує навчальні, виховні, розвивальні, спонукальні функції.

Залежно від організації контрольних зразків, джерел інформації, способу одержання і обробки даних та ін. виокремлюють:

Метод усного контролю. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування, за допомогою складання заліків та іспитів.

Метод письмового контролю. Здійснюється за допомогою контрольних робіт, творів, переказів, диктантів, письмових заліків та іспитів, програмованих письмових робіт.

Метод лабораторного контролю. Здійснюється за допомогою контрольних та лабораторних робіт, до яких включають письмові та графічні роботи, розв'язання експериментальних задач.

Метод машинного контролю. Здійснюється за допомогою електронно-обчислювальної техніки і контролюючих програм. Комп'ютер є найкращим помічником у самостійному пошуці знань.

Метод тестового контролю. В основі такого контролю лежать тести – спеціальні завдання, виконання яких свідчить про наявність у школярів певних знань, умінь, навичок самоосвіти.

Метод самоконтролю – усвідомлене регулювання учнем своєї діяльності задля забезпечення таких її результатів, які б відповідали поставленим цілям, вимогам, нормам, правилам, зразкам. Мета самоконтролю – запобігання помилок та їх виправлення.

Показником сформованості контрольних дій, а отже, й самоконтролю є усвідомлення учнями правильності плану діяльності та її операційного складу, тобто способу реалізації цього плану. Ефективний засіб формування в учнів навичок самоконтролю – використання колективних (фронтальних) перевірок у поєднанні з контролем з боку вчителя. У процесі навчання слід знайомити учнів з метою виконуваної роботи, вимогами до неї, способами виконання, прийомами самоконтролю і шляхами їх удосконалення. Важливу роль у самоконтролі відіграють педагогічна оцінка та самооцінка. Від ефективності самооцінки залежить здатність учня знаходити помилкові дії, запобігати їх і таким чином підвищувати результати самоконтролю. Для самоконтролю нерідко використовують звукозапис. Прослуховуючи запис власного читання тексту, учень може виявити недоліки в техніці читання, іntonуванні, артикуляції окремих звуків. За наявності записів окремих тем підручника з іноземної мови учням неважко виявити й виправити свої мовні огріхи [2, с.61].

Метод самооцінки передбачає критичне ставлення учня до своїх здібностей і можливостей та об'єктивне оцінювання досягнутих успіхів. Стосовно самооцінки учнів поділяють на таких, що переоцінюють себе, недооцінюють себе, оцінюють себе адекватно. Для формування самоконтролю і самооцінки педагог повинен мотивувати виставлену учнівську оцінку, пропонувати йому оцінити свою відповідь; організовувати в класі взаємоконтроль, рецензування відповідей інших учнів тощо.

Самоконтроль та самооцінку можна застосовувати до тієї частини знань, умінь і навичок, рівень засвоєння яких можуть легко визначити самі учні – формул, правил, географічних назв, історичних фактів, віршів тощо.

Для організації самоконтролю знань учнів ознайомлюють із нормами і критеріями оцінювання знань, звертаючи увагу, що помилки можуть бути істотні та менш істотні з огляду на мету контролю.

Отже, бачимо, що методи контролю та самоконтролю – обов'язкові складові елементи процесу навчання. Вони допомагають побачити досить повний контроль усього навчального процесу, сприяють виявленню рівня реальних досягнень учнів у навчанні, з'ясуванню недоліків цього процесу і шляхів їх подолання, внесенню до нього необхідних корективів, надають дидактичному процесу логічної, змістової, організаційної і методичної завершеності.

Підсумовуючи вищесказане, бачимо: вибрати метод навчання, щоб він відповідав поставленій меті, – завдання непросте. До цього слід додати ще кілька важливих педагогічних умов, наприклад: не можна працювати одним методом, необхідно урізноманітнювати способи діяльності у зв'язку з коливаннями уваги, активності, працездатності. Для кожної особистості той метод найкращий, за допомогою якого вона домагається необхідних результатів, а ефективність застосування методу залежить, перш за все, від того, чи правильно він підібраний, чи відповідають його можливості тим завданням, які будуть вирішуватися за його допомогою.

Висновки... Таким чином, під методом навчання ми розуміємо спосіб організації практичного та теоретичного освоєння дійсності, зумовлений закономірностями розглядуваного об'єкта.

Правильний добір методів відповідно до цілей і змісту навчання й вікових особливостей учнів сприяє розвиткові їхніх пізнавальних здібностей, озброєнню їх уміннями та навичками використовувати набуті знання на практиці, готові учнів до самостійного набуття знань, формує їхній світогляд.

Література

1. Активные методы обучения в системе непрерывного обучения. – СПб., 1991. – Вып.3. – 127с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. – Вид. 1-е. – К.: Українська Видавнича Спілка, 1997. – 441с.
3. Выбор методов обучения в средней школе / Под ред. Ю.К. Бабанского. – М.: Педагогика, 1981. – 176с.
4. Гецов Г.Г. Работа с книгой: рациональные приемы. – Минск.: Полымя, 1989. – 176с.
5. Развитие познавательной активности и самостоятельности школьников: Научные труды. – Том 217. – Вып. 5. – Куйбышев, 1964. – 158 с.
6. Рудакова И.М. Методы обучения в педагогической теории и практике. – Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского государственного педагогического университета, 2001. – 228 с.
7. Скаткин Н.М. Совершенствование процесса обучения. – М.: Педагогика, 1971. – 208.

Анотація

У статті розглядається проблема правильного вибору методів навчання та використання їх учнями старшого шкільного віку в самоосвітній діяльності. Розкрита класифікацію методів навчання.

Аннотация

В статье рассматривается проблема правильного выбора методов обучения и использование их учениками старшего школьного возраста в процессе самообразовательной работы. Раскрыта классификация методов обучения.

Подано до редакції 6.11.2007.

©2007

Ільченко О.Ю.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ТАКТ ЯК ОСНОВНА ПРОФЕСІЙНА ОЗНАКА ВЧИТЕЛЯ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ, ЯКІ МАЮТЬ АСОЦІАЛЬНІ ПРОЯВИ ПОВЕДІНКИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Одним із основних напрямів діяльності правової демократичної держави є захист прав та інтересів дітей і молоді. У зв'язку з цим збереження фізичного, психічного й соціального здоров'я підростаючого покоління виступає першочерговим соціально-педагогічним завданням українського суспільства. Його вирішення детермінується державно-освітніми документами й позитивними соціальними зрушеннями в житті нашої країни. Усе ж проблема соціальної незахищеності, зокрема появи "важких" дітей та підлітків загострюється.

До основних причин появи названого контингенту дітей в сучасних умовах розвитку українського суспільства відносимо соціально-економічні, соціальні, освітньо-виховні, морально-психологічні, медико-фізіологічні. Зрозуміло, що згадані причини не діють ізольовано одна від одної – вони мають інтегрований характер. Проте всі причини починають активно взаємодіяти, якщо допускаються помилки педагогічного характеру. Однією з таких помилок вважаємо *відсутність педагогічного такту, професійної майстерності вчителя*, що особливо помітно в роботі із дітьми та підлітками, які мають асоціальні прояви поведінки.

Аналіз публікацій і досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Вітчизняна педагогіка має багатий досвід творчих пошуків у напрямі педагогічного професіоналізму. Серед видатних українських педагогів, які досліджували проблему особистості вчителя та його загальнопедагогічну підготовку називаємо: у XIX ст. – О.Духновича, К.Ушинського, М.Пирогова, П.Юркевича та ін.; на рубежі XIX – XX ст. – В.Короленка, Лесю Українку, І.Франка, Г.Ващенка, А.Макаренка та ін. [7]. Серед педагогів XX ст. виділяємо В.Сухомлинського, І.Синицю [7; 8].

На сучасному етапі розвитку суспільства зазначена проблематика активно розробляється в працях Н.Гузій, І.Зязюна, В.Моргуна, Ю.Ситник, М.Фіцули, Л.Фоміної та ін. [2; 3; 11; 9; 10; 12]. Дослідники розкривають історико-методологічні та теоретичні аспекти педагогічного професіоналізму, зокрема: особливості феномену педагогічної культури як елементу педагогічної майстерності; філософсько-теоретичні основи вивчення педагогічного професіоналізму; методичні аспекти вдосконалення майстерності педагога в умовах конкуренції; специфіку організації педагогічної роботи з обдарованими дітьми та підлітками; удосконалення професіоналізму вчителя в системі методичної роботи; критерії оцінювання якості педагогічної майстерності; особливості формування інноваційної культури вчителя тощо.

Окремо питання педагогічного такту вчителя як основної професійної ознаки в роботі з профілактики відхилень у поведінці школярів розглядала В.Оржеховська [5].

Таким чином, означена проблема привертає увагу дослідників, проте її педагогічне значення аналізувалося лише в окремих аспектах, зокрема усебічне вивчення феномену педагогічного такту, ролі особистості вчителя, його моральних якостей, характерологічних рис, культури, досвіду, поведінки в роботі з "важкими" дітьми та підлітками відсутнє.

Отже, актуальність проблеми, недостатній рівень її розробленості, гостра соціальна потреба в підвищенні ефективності виховної роботи із учнями, які мають склонність до асоціальних проявів поведінки, а також профілактичні появі цього контингенту дітей та підлітків зумовили вибір теми дослідження.

Формулювання цілей статті... Завдання даного дослідження є:

- 1) розкрити сутність поняття "педагогічний такт" вчителя;
- 2) показати значення особистості педагога, його характерологічних рис, моральних якостей, досвіду, професійної майстерності в роботі з "важкими" учнями;
- 3) виділити тенденції у виховній роботі з названим контингентом дітей та підлітків в умовах сучасної середньої школи.

Виклад основного матеріалу дослідження... Сучасна школа має безліч проблем. Сьогодні вчителі зіткнулися із труднощами у вихованні підростаючого покоління, зокрема збільшенням асоціальних проявів поведінки учнів, таких як: грубість у ставленні до батьків і учителів, недисциплінованість на уроках, небажання вчитись, непідкорення старшим, порушення норм моралі, крадіжки, хуліганство, правопорушення, злочини. За результатами досліджень В.Оржеховської майже 83,2% з 3 тисяч директорів шкіл на запитання, який вид